

ÇOCUĞU KAYNAŞTIRMA ÖĞRENCİSİ OLAN VE NORMAL GELİŞİM GÖSTEREN ANNELERİN AİLE YAŞAM KALİTELERİNİN FARKLI DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Deniz Ayşegül Söğüt*, MEB *sogut_deniz@hotmail.com*

Yahya Çıkkılı, Necmettin Erbakan Üniversitesi *ycikili@hotmail.com*

Özet

Bu araştırmanın amacı, normal gelişim gösteren çocuklara sahip anneler ile çocukları kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitime devam eden annelerin aile yaşam kalitelerini incelemektir. Ayrıca normal gelişim gösteren çocukların anneleri ile çocuğu kaynaştırma/bütünleştirme öğrencisi olan annelerin arasında aile yaşam kalitesi değişkeni bağlamında karşılaştırma yapmak çalışmanın diğer amacıdır. Araştırmada betimsel desen kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu çocuğu kaynaştırma öğrencisi olan 250 anne ve çocuğu normal gelişim gösteren 231 anne olmak üzere toplam 481 anne oluşturmaktadır. Bu çalışmadaki veriler Muğla ili genelinde toplanmıştır.

Araştırmada, veriler 'Sosyo-Demografik Bilgi Formu' ve Hoffman, Marquis, Poston, Summers ve Turnbull (2006) tarafından, gelişimsel yetersizliği olan çocuklara sahip ailelerin, aile yaşam kalitesini belirlemek amacıyla geliştirilen, Türk kültürüne uyarlama çalışmaları Meral (2011) tarafından yapılan ve Türkçe uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Meral ve Cavkaytar (2013) tarafından gerçekleştirilen 'Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği (BCAYKÖ) - [Beach Center Family Quality of Life Scale (BCFQOLS)]' ile toplanmıştır. Veriler SPSS 22 ile analiz edilmiştir.

Araştırma bulgularına göre; çocuğu kaynaştırma öğrencisi olan ve normal gelişim gösteren annelerin aile yaşam kaliteleri puanlarının 'annelerin yaş, medeni durum, eğitim durumu, aylık gelir, çocuk sayısı, yaşadıkları yer, eşlerinin yaşı, eşlerin eğitim durumu, eşlerin çalışma saati, çocuklarının eğitim kademesi, çocuklarının sınıf seviyesi' değişkenlerine göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Çocuğu kaynaştırma öğrencisi olan annelerin ise kendi aralarında aile yaşam kalitesi puanları 'yaş, medeni durum, çocuklarının yaşı, çocuklarının cinsiyeti, çocuklarının eğitim kademesi' değişkenlerine göre farklılaşmadığı, buna karşın 'annenin eğitim durumu, haneye giren aylık gelir, çocuk sayısı, yaşanan yer, çocuklarının yetersizlik türü, çocuklarının destek eğitim alması ve rehabilitasyon merkezine gitmesi' değişkenlerine göre farklılaştığı bulunmuştur.

Araştırmanın sonuçları, alanyazındaki bulgular dikkate alınarak aile yaşam kalitesi kapsamında, başka araştırma ve uygulamalara da yol gösterecek bağlamda tartışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim, Kaynaştırma/bütünleştirme öğrencisi, Çocuğu kaynaştırma öğrencisi olan anne, Normal gelişim gösteren çocuğa sahip anne, Aile yaşam kalitesi

* Sorumlu yazar: Deniz Ayşegül Söğüt, MEB *sogut_deniz@hotmail.com*

Önerilen Atıf Şekli:

Sögüt, D. A. ve Çıkkılı, Y. (2018). Çocuğu kaynaştırma öğrencisi olan ve normal gelişim gösteren annelerin aile yaşam kalitelerinin farklı demografik değişkenler açısından incelenmesi. M. A. Melekoğlu, (Ed.), *28. Ulusal Özel Eğitim Kongresi Tam Metin Bildiri Kitabı* (s. 127-147) içinde. Eskişehir. ISBN: 978-605-80966-0-8

ÇOCUĞU KAYNAŞTIRMA ÖĞRENCİSİ OLAN VE NORMAL GELİŞİM GÖSTEREN ANNELERİN AİLE YAŞAM KALİTELERİNİN FARKLI DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

GİRİŞ

Özel eğitim gerektiren birey, normal gelişim gösteren akranlarından beklenen düzeyde gelişimsel, sosyal, akademik vb. gibi alanlarda anlamlı şekilde farklılık gösteren bireydir. İhtiyaçları ve gereksinimleri çeşitlilik göstermektedir. Eripek (2005), farklı gereksinimleri bireysel olarak planlanmış eğitim programlarını gerekli kılan çocukların özel eğitime gereksinimi olan çocuklar olduğunu ve özel gereksinimi olan çocukların farklılıklarının zihinsel, duygusal, bedensel, duygusal ve sosyal ya da iletişim özelliklerinde ya da bunların herhangi bir bileşeninde olabileceğini belirtmektedir. Özel Eğitim Yönetmeliği'nde (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2012), özel eğitime ihtiyacı olan birey; çeşitli nedenlerle bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından beklenen düzeyden anlamlı farklılık gösteren birey olarak tanımlanmıştır. Özel eğitim, özel gereksinimli bireylerin çeşitli gereksinimlerinden ve ihtiyaçlarından yola çıkarak doğmuştur. Her öğrencinin eğitim ve öğrenim hakkı vardır. Normal gelişim gösteren öğrenciler için belli bir müfredat programı ile yürütülen eğitim, özel gereksinimli öğrenciler için de bir haktır. Farklı olan özel eğitimde, genel bir müfredat yerine öğrencinin gereksinimleri doğrultusunda, bağımsız yaşamayı öğretecek ve her öğrenci için çeşitlilik gösterebilecek bir program dâhilinde, bu işin uzmanları tarafından eğitim ve öğretim verilmesidir diye tanımlanabilir. Özel eğitim; Özel Eğitim Yönetmeliği'nde (MEB, 2012) şu şekilde tanımlanmaktadır: Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri, bu bireylerin tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ile akademik disiplin alanlarındaki yeterliliklerine dayalı olarak uygun ortamlarda sürdürülen eğitimidir. Uygun ortam ise; öğrencinin temel gereksinimlerinin karşılanabileceği şekilde düzenlemiş sadece fiziksel olarak değil öğretimsel uyarlamaların da yapılabileceği eğitim ortamları olmalıdır. Uygun eğitim ortamları öğrencinin bağımsız bir birey olarak hayatına devam edebileceği ve en az sınırlandırılmış eğitim ortamı yani öğrencinin performansını en iyi sergileyebileceği eğitim ortamları olmalıdır. 1997 yılında kabul edilen 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve ardından 2000 yılında yürürlüğe giren Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği ile engelli bireylerin uygun eğitim ortamları tanımlanmıştır. Bu yönetmelikte en az kısıtlandırılmış eğitim ortamı kavramı kullanılmıştır. En az kısıtlayıcı ortam özel eğitim gerektiren bireylerin en üst düzeyde performansını sergileyebileceği ortamdır ve bu ortam belirlenirken öncelikle normal gelişim gösteren akranlarıyla bir arada bulunmasına özen gösterilir (Kargın, 2007). En az kısıtlanmış eğitim ortamlarından biri de kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim sunulan genel eğitim ortamlarıdır.

Kaynaştırma, özel gereksinimli öğrencilerin normal gelişim gösteren öğrenciler ile bir arada eğitim aldıkları eğitim ortamlarıdır. Kaynaştırma; gerektiğinde sınıf öğretmenine ve/veya yetersizliği olan öğrenciye destek özel eğitim hizmetleri sağlanması koşulu ile yetersizliği olan öğrencilerin normal eğitim ortamlarında eğitilmesidir (Kırcaali-İftar, 1992). Verimli kaynaştırma eğitimi sadece okulda yapılan düzenlemeler, hazırlanan programlar ve verilen destek eğitim hizmetleri ile gerçekleşmeyebilir. Özel gereksinimli öğrenci için hazırlanan ve uygulanan öğretimin etkili ve kalıcı olabilmesi; öğrenciyi tam bağımsız bir birey haline getirmesi, çocuğun tüm yaşantısında öğrendiklerini genelleyebilmesine bağlıdır. Bunun için okul dışında eğitim ve öğretimin devam ediyor olması gerekmektedir. Verilen eğitimin etkililiği için; arkadaşlarından okul personeline, anne-babadan topluma kadar her birey ve topluluğun görev ve sorumluluklarını bilmesi ve yerine getirmesi büyük önem taşımaktadır. Bu sebeple özel eğitim gerektiren bireylerin ailelerinin destek ve katılımları son derece önemlidir. Aile desteği olmadan verilen eğitimlerin yaşamda uygulanması, zor ve daha uzun zaman alacaktır.

Eğitimin ilk olarak ailede başladığı ve okulda devam ettiği unutulmamalıdır. Gerek normal gelişim gösteren gerek özel gereksinimli çocuğa sahip ailelerin eğitimde rolleri son derece büyüktür. Çocuğun potansiyelini en üst seviyede gerçekleştirebilmesi için uygun ortamı sağlayacak, bilişsel, duyuşsal ve psikomotor gelişimini destekleyecek, karşılaştığı problemlerin çözümünde yol gösterici olacak, ihtiyacı olan psikolojik desteği, sevgiyi, ilgiyi, alakayı verecek ve ona düzgün bir gelecek sunacak kurum öncelikle aile kurumudur. Ailenin bu fonksiyonları yerine getirmemesi sadece aile bireyleri için değil, toplum için de problem teşkil eder. Bu fonksiyonlar için ailenin de belli bir yaşam kalitesinin olması gereklidir. Ailenin yaşam kalitesinin yüksek olması, sağlıklı bireyler için güven, huzur ve denge unsurudur.

Bütünleştirilmiş okul ortamında tüm ailelerin (normal ve özel gereksinimli çocuğa sahip) ilgileri ve sorumlulukları arasında ailenin yaşam kalitesini yükseltmek vardır (Ataman, 2009). Aile yaşam kalitesi, ailenin bir grup olarak tüm üyelerinin kişisel ihtiyaçlarını memnuniyetle karşıladığı ve dolayısıyla ailenin toplumdaki; psikolojik, sosyal, fiziksel ve ekonomik fonksiyonlarını gerçekleştirdiği sürece var olduğu varsayılmaktadır (Foa, Converse, Tornblom ve Foa, 1993; akt. Aydınler-Boylu, 2007).

Aile yaşam kalitesi; aile etkileşimini, ebeveynliği, duygusal yeterliliği, finansal/fiziksel/materyal yeterliliği, yetersizliğe ilişkin desteği belirler. Genellikle normal gelişim gösteren ailelerin yaşam kalitesi ile ilgili çalışmalara rastlanılmış, özel gereksinimli çocukların aileleri ile sınırlı sayıda aile yaşam kalitesi çalışıldığı görülmüştür (Özyurt, 2011; Şirin-Deveci, 2014). Çocuğu kaynaştırma eğitimine devam eden annelerin ise yaşam kalitesinin araştırıldığı bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Kaynaştırmanın etkili bir şekilde uygulanması ailelerin işbirliğini de gerekli kıldığından bu araştırma, kaynaştırma uygulamalarının aile ile ilgili olan kısmında yol gösterici olabilir.

Türkiye’de çocukla daha fazla etkileşimde bulunan, ihtiyaçlarını karşılayan, okul ve benzeri alanlarda çocuğunun her zaman yanında olan, eğitimini takip eden, zamanının çoğunu babadan ziyade annenin çocuğu ile paylaşmasından yola çıkarak annenin çocuk ile ilgilenme rolünün babaya göre daha fazla olduğu söylenebilir. Araştırmalar da bunu desteklemektedir. Alanyazında annelerin

çocuklarıyla daha fazla ilgilendiklerini (Meral, 2011), gelişimsel yetersizliği olan bir çocuğa sahip olmanın babalara oranla annelerin yaşantıları üzerinde daha olumsuz etkilerinin olduğunu (Milgram ve Atzil, 1988; Rousey, Best ve Blacher, 1992; akt. Meral, 2011), annelerin öncelikli bakım sağlayıcı olduklarını (Meral, 2006) ortaya koymaktadır. Bu sebeplerden dolayı annelerin okullardan duydukları memnuniyet ve yaşam kalitelerinin belirlenmesinde babalara oranla daha fazla yol göstereceği düşünülmektedir. Çocukları kaynaştırmaya devam eden anneler ile çocukları normal gelişim gösteren annelerin aile yaşam kalitelerini belirlemek; gerek yasal düzenlemeler açısından gerek annelerin yüklerini hafifleterek çocuk ile etkileşimini artırmak açısından son derece önemlidir. Aile eğitimlerinin nasıl ve ne yönde olması gerektiği açısından da yol gösterici olması beklenmektedir.

Bu araştırmanın amacı, normal gelişim gösteren çocuklara sahip anneler ile çocukları özel gereksinimli olup kaynaştırma eğitimine devam eden annelerin aile yaşam kalitelerini incelemektir. Ayrıca normal gelişim gösteren çocukların anneleri ile çocuğu kaynaştırma öğrencisi olan annelerin arasında aile yaşam kalitesi değişkeni bağlamında karşılaştırma yapmak çalışmanın diğer amacıdır. Bu çalışmada ifade edilen amaçlar doğrultusunda aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmıştır:

1. Çocuğu kaynaştırma öğrencisi olan anneler ile çocuğu normal gelişim gösteren annelerin aile yaşam kalitesi puanları kendi demografik değişkenlerine göre (yaş, medeni durum, eğitim durumu, çalışma saati, aylık gelir, çocuk sayısı, yaşanan yer) anlamlı farklılık göstermekte midir?
2. Çocuğu kaynaştırma öğrencisi olan anneler ile çocuğu normal gelişim gösteren annelerin aile yaşam kalitesi puanları eşlerinin demografik değişkenlerine göre (yaş, eğitim durumu, çalışma saati) anlamlı farklılık göstermekte midir?
3. Çocuğu kaynaştırma öğrencisi olan anneler ile çocuğu normal gelişim gösteren annelerin aile yaşam kalitesi puanları çocuklarının demografik değişkenlerine göre (eğitim kademesi, sınıf) anlamlı farklılık göstermekte midir?

Özel gereksinimli çocuğa sahip aileler ile yurtiçinde sınırlı sayıda araştırma bulunmaktadır. (Bayat, 2005; Canarşlan ve Ahmetoğlu, 2015; Kara, 2016; Meral, 2011; Meral ve Cavkaytar, 2013; Özmete, 2010; Özyurt, 2011; Şimşek-Aybar, 2014; Şirin-Deveci, 2014). Ancak çocukları kaynaştırmaya devam eden annelerin normal gelişim gösteren çocuklara sahip anneler ile birlikte aile yaşam kalitelerinin kıyaslandığı başka bir araştırma bulunmamaktadır. Bu çalışma ile kaynaştırma eğitime devam eden özel gereksinimli çocuklara sahip ve normal gelişim gösteren çocuğa sahip annelerin yaşam kalitelerini etkileyen değişkenler belirleneceği için bu değişkenleri düzenlemeye yönelik yapılacak çalışmalara yol gösterici olması beklenmektedir. Belirlenmeye çalışılan değişkenler annelerin, babaların ve çocuklarının farklı ve birçok demografik değişkenleri olduğu için yapılacak diğer çalışmalara da ön koşul olabilecek niteliktedir. Ayrıca aile eğitimlerine de ışık tutması beklenmektedir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın özellikle annelere yönelik projelerinde yol gösterici olması bakımından, yasal düzenlemeler açısından ve ailenin yükünü hafifletecek önlemler alınması açısından ışık tutacağı düşünülmektedir. Bu bakımdan bu çalışmanın, alanyazına önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırmada, çocukları kaynaştırma eğitimine devam eden ve normal gelişim gösteren annelerin yaşam kalitesini belirlemek amacıyla betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli; geçmişte ya da halen varolan bir durumu varolduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Bu modelde araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etiketleme çabası gösterilmez. Önemli olan, varolanı değiştirmeye kalkmadan araştırmanın konusunun kendi koşulları içinde olduğu gibi ele almasıdır (Karasar, 2014).

Katılımcılar

Bu araştırmaya, kaynaştırma eğitimine devam eden çocukların anneleri ve çocuğu normal gelişim gösteren çocukların anneleri katılmıştır. Veri setini çocuğu kaynaştırma öğrencisi olan 250 anne ve çocuğu normal gelişim gösteren 231 anne olmak üzere toplamda 481 anne doldurmuştur. Bu çalışmadaki veriler Muğla ili genelinde toplanmıştır.

Tablo 1. Katılımcı Özellikleri

Değişkenler	Kaynaştırma Öğrencisi Olan Çocuk Aileleri (n:250)		Normal Gelişime Sahip Çocuk Aileleri (n:231)	
	Frekans (N)	Yüzde (%)	Frekans (N)	Yüzde (%)
Anne yaş				
35 ve altı	113	45,2	92	39,8
36 ve üstü	137	54,8	139	60,2
Toplam	250	100	231	100
Anne Eğitim Düzeyi				
İlkokul	129	51,6	109	47,2
Ortaokul	39	15,6	34	14,7
Lise	56	22,4	47	20,3
Üniversite	26	10,4	41	17,7
Toplam	250	100	231	100
Anne Meslek				
Ev hanımı	205	82	165	71,4
Memur	13	5,2	26	11,25
Özel sektör	32	12,8	40	17,35
Toplam	250	100	231	100
Çalışma Saati				
30 saat ve altı	5	13	21	32,8
31 saat ve üst	32	87	43	67,2
Toplam	37	100	64	100

Tablo 1 (devam)

Değişkenler	Kaynaştırma Öğrencisi Olan Çocuk Aileleri (n:250)		Normal Gelişime Sahip Çocuk Aileleri (n:231)	
	Frekans (N)	Yüzde (%)	Frekans (N)	Yüzde (%)
Aylık Gelir				
0-1500	135	54	95	41,1
1501-3000	72	28,8	77	33,3
3001-4500	24	9,6	38	16,5
4501-üst	19	7,6	21	9,1
Medeni Durum				
Evli	227	90,8	223	96,5
Dul	23	9,2	8	3,5
Baba Yaş				
40 ve alt	134	53,6	105	45,5
41 ve üst	116	46,4	126	54,5
Toplam	250	100	231	100
Baba Eğitim Düzeyi				
İlkokul	97	42,5	91	39,4
Ortaokul	40	17,5	40	17,3
Lise	54	23,7	45	19,5
Üniversite	37	16,2	55	23,8
Toplam	228	100	231	100
Baba Haf. Çalışma Saati				
40 saat ve alt	123	58,5	112	52,09
41 saat ve üst	87	41,5	103	47,91
Toplam	210	100	215	100
Çocuk Sayısı				
1 çocuk	50	20	29	12,6
2 çocuk	120	48	113	48,9
3 ve daha fazla çocuk	80	32	89	38,5
Toplam	250	100	231	100
Öğrenci yaş				
6-10	138	55,2	95	41,1
11-14	110	44	85	36,8
15-19	2	0,8	51	22,1
Öğrenci cinsiyet				
Kız	97	38,8	0	0
Erkek	153	61,2	0	0

Tablo 1 (devam)

Değişkenler	Kaynaştırma Öğrencisi Olan Çocuk Aileleri (n:250)		Normal Gelişime Sahip Çocuk Aileleri (n:231)	
	Frekans (N)	Yüzde (%)	Frekans (N)	Yüzde (%)
Yetersizlik Türü				
Zihinsel engelli	46	18,4	0	0
İşitme engelli	35	14	0	0
Görme engelli	2	8	0	0
Otizmlı	34	13,6	0	0
DEHB	29	11,6	0	0
Öğrenme Güçlüğü	49	19,6	0	0
Diğer	55	22	0	0
Yaşanılan Yer				
Köy	92	36,8	62	26,8
İlçe	84	33,6	140	60,6
İl merkezi	74	29,6	29	12,6
Çocuk Okul				
İlkokul	146	58,4	95	41,1
Ortaokul	85	34	85	36,8
Lise	19	7,6	51	22,1
Destek eğitim alma				
Evet	130	52	0	0
Hayır	120	48	0	0
Rehabilitasyona gitme				
Evet	231	92,4	0	0
Hayır	19	7,6	0	0

Araştırma grubu 250 çocuğu kaynaştırma öğrencisi olan ve 231 çocuğu normal gelişim gösteren anne toplam 481 katılımcıdan oluşmaktadır. *Kaynaştırma öğrencisi olan annelerin* % 45,2'si otuzbeş yaş ve alt grupta (113 kişi), % 54,8'i otuz altı ve üst grupta (137 kişi); %15,6'sı ilkokul (129 kişi), %39'u ortaokul (39kişi); %22,4'ü lise (56 kişi); %10,4'ü üniversite (26 kişi) mezunu; %82'si ev hanımı (205 kişi); %5,2'si memur (13 kişi); %12,8'i özel sektörde (32 kişi) çalışmakta; çalışan annelerin %13'ü 31 saatten daha az (5 kişi) ve %87'si 31 saatten daha fazla (32 kişi) saat çalışmakta; aylık gelir olarak %54'ü 0-1500 TL (135 kişi); %28,8'i 1501-3000 TL (72 kişi); %9,6'sı 3001-4500 TL (24 kişi); %7,6'sı 4501-üst (19 kişi); %90,8'i evli (227 kişi), %9,2'si dul (23 kişi); %20'si tek çocuklu (50 kişi); %48'i iki çocuklu (120 kişi); %32'si üç ve daha fazla çocuklu (80 kişi), %36,8'i köyde (92 kişi), %33,6'sı ilçede (84 kişi), %29,6'sı il merkezinde (74 kişi) yaşamakta olup; eşlerinin %53,6'sı 41 yaşından küçük (134 kişi), %46,4'ü 41 yaşından büyük (116 kişi); %42,5'i ilkokul (97 kişi), %17,5'i ortaokul (40 kişi), %23,7'si lise (54 kişi), %16,2'si üniversite (37 kişi) mezunu; %58,5'i haftalık 41 saatten daha az (123 kişi), %41,5'i 41 saatten daha fazla (87 kişi) saat çalışmakta olup, kaynaştırma öğrencisi çocuklarının %55,2'si 6-10 yaş arasında (138 kişi), %44'ü 11-14 yaş arsında (110 kişi), %0,8'i 15-19 yaşında (2 kişi); %38,8'i kız (97 kişi), %61,2'si erkektir (153 kişi); %18,4'ü zihinsel engelli (46 kişi), %14'ü işitme engelli (35 kişi), %8'i görme engelli (2

kişi), %13,6'sı otizmli (34 kişi), %11,6'sı dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (DEHB) olan (29 kişi), 19,6'sı öğrenme güçlüğü (49 kişi), %22'si birden fazla engelli (55 kişi); %58,4'ü ilkokul (146 kişi), %34'ü ortaokul (85 kişi), %7,6'sı lise (19 kişi) öğrencisi, %52'si destek eğitim odasından faydalanmakta (130 kişi), %48'i destek eğitim odasından faydalanmamakta, %92,4'ü rehabilitasyon merkezine gitmekte (231 kişi), %7,6'sı rehabilitasyon merkezine (19 kişi) gitmemektedir. *Çocuğu normal gelişim gösteren annelerin* % 39,8'i otuz altı yaşın altında (92 kişi), % 60,2'si otuz altı yaşın üstünde (139 kişi); %47,2'si ilkokul (109 kişi), %14,7'si ortaokul (34 kişi); %20,3'ü lise (47 kişi); %17,7'si üniversite (41 kişi) mezunu; %71,4'ü ev hanımı (165 kişi); %11,25'i memur (26 kişi); %17,35'i özel sektörde (40 kişi) çalışmakta; çalışan annelerin %32,8'i 31 saatten daha az (21 kişi) ve %67,2'si 31 saatten daha fazla (43 kişi) saat çalışmakta; aylık gelir olarak %41'i,1 0-1500 TL (95 kişi); %33,3'ü 1501-3000 TL (77 kişi); % 16,5'i 3001-4500 TL (38 kişi); %9,1'i 4501-üst (21 kişi) kazanmakta; %96,5'i evli (223 kişi), %3,5'i dul (8 kişi); %12,6'sı tek çocuk (29 kişi); %48,9'u iki çocuk (113 kişi); %38,5'i üç ve daha fazla çocuk (89 kişi) sahibi, %26,8'i köyde (62 kişi), %60,6'sı ilçede (140 kişi), %12,6'sı il merkezinde (51 kişi) yaşamakta olup; eşlerinin %45,5'i 41 yaşından küçük (105 kişi), %54,5'i 41 yaşından büyük (126 kişi); %39,4'ü ilkokul (91 kişi), %17,3'ü ortaokul (40 kişi), %19,5'i lise (45 kişi), %23,8'i üniversite (55 kişi) mezunu; %52,09'u haftalık 41 saatten daha az (112 kişi), %47,91'i 41 saatten daha fazla (103 kişi) saat çalışmakta olup, çocuklarının %41,1'i 6-10 yaş arasında (95 kişi), %36,8'i 11-14 yaş arasında (85 kişi), %22,1'i 15-19 yaşında (51 kişi); %41,1'i ilkokul (95 kişi), %36,8'i ortaokul (85 kişi), %22,1'i lise (51 kişi) öğrencisidir.

Ortam

Araştırmaya katılan anneler ile okul rehberlik servislerinde, rehabilitasyon merkezlerinde ve okullarda görüşülmüştür. Kartopu örneklemede araştırma grubuna ait biri ile temas kurma sonrasında temas kurulan kişinin yardımı ile ikinci bir kişiye, ikinci birinin yardımıyla üçüncü bir kişiye ulaşarak genişleyen örneklem türüdür (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004).

Verilerin Toplanması ve Analizi

Verilerin Toplanması

Annelerin demografik bilgileri 'Demografik Aile Bilgi Formu' ile çocuğu kaynaştırma öğrencisi olan ve olmayan annelerin yaşam kalitesi algılarına dair verileri, Hoffman ve arkadaşları (2006) tarafından geliştirilen Türkçe uyarlama, geçerlik ve güvenirlik çalışmaları Meral ve Cavkaytar (2013) tarafından yapılan 'Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği (BCAYKÖ)-[Beach Center Family Quality of Life Scale (BCFQOLS)]' ile toplanmıştır. 'Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği (BCAYKÖ)-[Beach Center Family Quality of Life Scale (BCFQOLS)]' gelişimsel yetersizliği olan çocuğa sahip ailelerinin yaşam kalitesinin belirlenmesi için 25 soru, 5 alt alan ve beşli derecelendirme tipi cevaplardan oluşan, aile yaşam kalitesinin bütünü (25 soru, Cronbach's alpha = .94) ve "Aile Etkileşimi (6 soru, Cronbach's alpha = .92)", "Ebeveynlik (6 soru, Cronbach's alpha = .88)", "Duygusal Yeterlik (4 soru, Cronbach's alpha = .80)", "Finansal/Fiziksel/Materyal Yeterliği (5 soru, Cronbach's alpha = .88)" ve "Yetersizliğe İlişkin Destek (4 soru, Cronbach's alpha = .92)" alt alanlarına ilişkin "memnuniyet" ve "önem" algısı temelinde bilgiler sunmaktadır.

Verilerin Analizi

Verilerin istatistiksel çözümlenme aşamasında, Demografik Aile Bilgi Formu Bilgileri ile Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği'nden elde edilen veriler SPSS 22 (*Statistical Package for Social Sciences*) programına kayıt edilmiştir. Verilerin girişleri olmadan önce her ölçek bataryası numaralandırılmıştır. Çalışmanın veri analizi yapılırken frekans dağılımı, yüzdelik değerler ve parametrik yöntemler kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki çoklu ilişkileri sınamak amacıyla t-Testi, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Sonuçların güvenilirliği açısından yüzde 95 güven aralığında, $p < 0,05$ anlamlılık düzeyi dikkate alınarak değerlendirme yapılmıştır.

BULGULAR

İlk olarak; çocuğu kaynaştırma öğrencisi olan anneler ile çocuğu normal gelişim gösteren annelerin aile yaşam kalitesi puanları kendi demografik değişkenlerine göre (yaş, medeni durum, eğitim durumu, aylık gelir, çocuk sayısı, yaşanılan yer) anlamlı farklılık göstermekte midir sorusunun yanıtlarına cevap aranmıştır.

Tablo 2. *Kaynaştırma Öğrencisine Sahip ve Normal Gelişim Gösteren Çocukların Annelerinin Yaş Değişkenine göre AYK Puanlarının Çift Yönlü Varyans Analizi*

Aile Yaşam Kalitesi					
Varyansın kaynağı	Karelerin top.	sd	Karelerin ort.	F	p
KÖÇA ile NGÇA olma durumu	15,053	1	15,053	28,583	,000
Yaş	,075	1	,075	,142	,707
KÖÇA ile NGÇA x yaş	1,870	1	1,870	3,551	,060
Toplam	7879,948	481	16,382		

KÖÇA: kaynaştırma öğrencisine sahip çocuk anneleri, NGÇA: normal gelişim gösteren çocuk anneleri, AYK: aile yaşam kalitesi
 $p < 0.05$

Yapılan analiz sonucu; yaş ($F=.142$; $p > 0.05$); yaş ve KÖÇA ile NGÇA olma durumu ($F=3,551$; $p > 0.05$), kategorik değişkenlerinin aile yaşam kalitesi puanları ile arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Tek başına KÖÇA ile NGÇA olma durumu ($F=28.583$; $p < 0.05$) değişkeninin, aile yaşam kalitesi puanları ile arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Sonuç olarak; yaş değişkeninin annelerin aile yaşam kalitesini yordama gücünün zayıf olduğu görülmüştür. Değişkenlere ait betimsel analiz istatistik değerlerine göre; yaş değişkeni için aile yaşam kaliteleri ortalamaları 3,7309 ve 4,1554 arasında değişmektedir. En yüksek ortalama 36 ve üst yaş grubundaki normal gelişim gösteren çocuk annelerinde, en düşük ortalama ise; 35 ve alt yaş grubundaki kaynaştırma öğrencisine sahip annelerde görülmektedir. Bu durumda aile yaşam kalitesi en düşük olan grup kaynaştırma öğrencisine sahip 36 yaşından küçük anneler, en yüksek grup ise; normal gelişim gösteren çocuğa

sahip 36 yaşından büyük annelerdir. Her iki yaş değişkeni için 36 yaşından büyük annelerin aile yaşam kalitesi puanlarının, 35 yaşından küçük annelerin ortalamasından daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Tablo 3. *Kaynaştırma Öğrencisine Sahip ve Normal Gelişim Gösteren Çocukların Annelerinin Medeni Durumlarına göre AYK Puanlarının Çift Yönlü Varyans Analizi*

Varyansın kaynağı	Karelerin top.	sd	Karelerin ort.	F	p
KÖÇA ile NGÇA olma durumu	,545	1	,545	1,043	,308
Medeni durum	4,111	1	4,111	7,873	,005
KÖÇA ile NGÇA x medeni durum	,765	1	,765	1,465	,227
Toplam	7879,948	481	16,382		

KÖÇA: kaynaştırma öğrencisine sahip çocuk anneleri, NGÇA: normal gelişim gösteren çocuk anneleri, AYK: aile yaşam kalitesi
p<0.05

KÖÇA ile NGÇA olma durumu (F=1.043; p>0.05); medeni durum ve KÖÇA ile NGÇA olma durumu (F=1.465; p>0.05) kategorik değişkenlerinin aile yaşam kalitesi puanları ile arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Tek başına medeni durum (F=7.873; p<0.05) değişkeninin, aile yaşam kalitesi puanları ile arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Sonuç olarak, medeni durum değişkeninin annelerin aile yaşam kalitesini yordama gücünün zayıf olduğu görülmüştür. Değişkenlere ait betimsel analiz istatistik değerlerine göre; medeni durum değişkeni için aile yaşam kaliteleri ortalamaları 4,1776 ve 3,5655 arasında değişmektedir. En yüksek ortalama evli normal gelişim gösteren çocuk annelerinde, en düşük ortalama ise; dul normal gelişim gösteren çocuk annelerinde görülmektedir. Aile yaşam kalitesi ortalaması toplam puanlar açısından, evli annelerin ortalaması, bekâr annelerin ortalamasından daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 4. *Kaynaştırma Öğrencisine Sahip ve Normal Gelişim Gösteren Çocukların Annelerinin Eğitim Durumuna göre AYK Puanlarının Çift Yönlü Varyans Analizi*

Varyansın kaynağı	Karelerin top.	sd	Karelerin ort.	F	p
KÖÇA ile NGÇA olma durumu	11,238	1	11,238	22,388	,000
Eğitim durumu	12,914	3	4,305	8,576	,000
KÖÇA ile NGÇA x eğitim durumu	2,864	3	,955	1,902	,128
Toplam	7879,948	481	16,382		

KÖÇA: kaynaştırma öğrencisine sahip çocuk anneleri, NGÇA: normal gelişim gösteren çocuk anneleri, AYK: aile yaşam kalitesi
p<0.05

Eğitim durumu ve KÖÇA ile NGÇA olma durumu ($F=1.902$; $p>0.05$) kategorik değişkenlerinin aile yaşam kalitesi puanları ile arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. KÖÇA ile NGÇA olma durumu ($F=22.388$; $p<0.05$); eğitim durumu ($F=8.576$; $p<0.05$) değişkenlerinin, aile yaşam kalitesi puanları ile arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Eğitim durumu değişkeni ile aile yaşam kalitesi arasında kaynaştırma öğrencisine sahip anneler ile normal gelişim gösteren çocuğa sahip anneler arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Sonuç olarak, eğitim durumu değişkeninin, annelerin aile yaşam kalitesini yordama gücünün zayıf olduğu bulunmuştur. Değişkenlere ait betimsel analiz değerlerine göre; eğitim durumu değişkeni için aile yaşam kaliteleri ortalamaları 3,5824 ve 4,3810 arasında değişmektedir. En yüksek ortalama üniversite mezunu normal gelişim gösteren çocuk annelerinde, en düşük ortalama ise; ortaokul mezunu kaynaştırma öğrencisine sahip çocuk annelerinde görülmektedir. Eğitim durumu değişkeni eğitim durumu arttıkça aile yaşam kalitesi ortalamalarının da arttığı görülmektedir. Toplam puanlar açısından en yüksek ortalama sırasıyla, üniversite mezunu annelerde, lise mezunu annelerde, ortaokul mezunu annelerde ve en düşük ortalama ilkokul mezunu annelerde bulunmuştur.

Tablo 5. *Kaynaştırma Öğrencisine Sahip ve Normal Gelişim Gösteren Çocukların Annelerinin Aylık Gelir Durumuna göre AYK Puanlarının Çift Yönlü Varyans Analizi*

Varyansın kaynağı	Karelerin top.	sd	Karelerin ort.	F	p
KÖÇA ile NGÇA olma durumu	4,658	1	4,658	9,371	,002
Aylık gelir	15,917	3	5,306	10,673	,000
KÖÇA ile NGÇA x aylık gelir	1,686	3	,562	1,131	,336
Toplam	7879,948	481	16,382		

KÖÇA: kaynaştırma öğrencisine sahip çocuk anneleri, NGÇA: normal gelişim gösteren çocuk anneleri, AYK: aile yaşam kalitesi
 $p<0.05$

Aylık gelir ve KÖÇA ile NGÇA olma durumu ($F=1.131$; $p>0.05$) kategorik değişkenlerinin aile yaşam kalitesi puanları ile arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. KÖÇA ile NGÇA olma durumu ($F=9.371$; $p<0.05$); aylık gelir ($F=10.673$; $p<0.05$) değişkenlerinin, aile yaşam kalitesi puanları ile arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Sonuç olarak, aylık durum değişkeninin annelerin aile yaşam kalitesini yordama gücünün zayıf olduğu bulunmuştur. Değişkenlere ait betimsel analiz istatistik değerlerine göre; gelir değişkeni için aile yaşam kaliteleri ortalamaları 3,6087 ve 4,4943 arasında değişmektedir. En yüksek ortalama aylık geliri 4501tl ve üst arasında olan normal gelişim gösteren çocuk annelerinde, en düşük ortalama ise; aylık geliri 0-1500tl arasında olan kaynaştırma öğrencisine sahip çocuk annelerinde görülmektedir. Haneye giren aylık gelirin artması ile aile yaşam kalitesinin de yükseldiği görülmektedir. Toplam puanlar incelendiğinde; en yüksek aile yaşam kalitesine sırayla aylık geliri 4501 ve üst olanlar, 3001-4500 TL olanlar, 1501-3000 TL olanlar ve son olarak 0-1500 TL olanlar şeklindedir.

Tablo 6. *Kaynaştırma Öğrencisine Sahip ve Normal Gelişim Gösteren Çocukların Annelerinin Çocuk Sayısına göre AYK Puanlarının Çift Yönlü Varyans Analizi*

Varyansın kaynağı	Karelerin top.	sd	Karelerin ort.	F	p
KÖÇA ile NGÇA olma durumu	12,070	1	12,070	23,234	,000
Çocuk sayısı	6,158	2	3,079	5,927	,003
KÖÇA ile NGÇA x çocuk sayısı	,118	2	,059	,114	,892
Toplam	7879,948	481	16,382		

KÖÇA: kaynaştırma öğrencisine sahip çocuk anneleri, NGÇA: normal gelişim gösteren çocuk anneleri, AYK: aile yaşam kalitesi
p<0.05

Çocuk sayısı ve KÖÇA ile NGÇA olma durumu (F=,114; p>0.05) kategorik değişkenlerinin aile yaşam kalitesi puanları ile arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. KÖÇA ile NGÇA olma durumu (F=23.234; p<0.05); çocuk sayısı (F=5.927; p<0.05) değişkenlerinin, aile yaşam kalitesi puanları ile arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Sonuç olarak, çocuk sayısı değişkeninin, annelerin aile yaşam kalitesini yordama gücünün zayıf olduğu görülmüştür. Değişkenlere ait betimsel analiz istatistik değerlerine göre; çocuk sayısı değişkeni için aile yaşam kaliteleri ortalamaları 3,6935 ve 4,2638 arasında değişmektedir. En yüksek ortalama 2 çocuk sahibi olan normal gelişim gösteren çocuk annelerinde, en düşük ortalama ise; 3 ve daha fazla çocuk sahibi olan kaynaştırma öğrencisine sahip çocuk annelerinde görülmektedir. Toplam puanlar açısından 2 çocuklu annelerin en yüksek ortalamaya sahip oldukları, en düşük ortalama ise üç ve daha fazla çocuk sahibi annelerin sahip olduğu bulunmuştur.

Tablo 7. *Kaynaştırma Öğrencisine Sahip ve Normal Gelişim Gösteren Çocukların Annelerinin Yaşadıkları Yere göre AYK Puanlarının Çift Yönlü Varyans Analizi*

Varyansın kaynağı	Karelerin top.	sd	Karelerin ort.	F	p
KÖÇA ile NGÇA olma durumu	8,706	1	8,706	16,812	,000
Yaşanılan yer	3,810	2	1,905	3,678	,026
KÖÇA ile NGÇA x yaşanılan yer	1,380	2	,690	1,333	,265
Toplam	7879,948	481	16,382		

KÖÇA: kaynaştırma öğrencisine sahip çocuk anneleri, NGÇA: normal gelişim gösteren çocuk anneleri, AYK: aile yaşam kalitesi
p<0.05

Yaşanılan yer ve KÖÇA ile NGÇA olma durumu ($F=1.333$; $p>0.05$) kategorik değişkenlerinin aile yaşam kalitesi puanları ile arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. KÖÇA ile NGÇA olma durumu ($F=16.812$; $p<0.05$); yaşanılan yer ($F=3.678$; $p<0.05$) değişkenlerinin, aile yaşam kalitesi puanları ile arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Sonuç olarak yaşanılan yer değişkeninin, annelerin aile yaşam kalitesini yordama gücünün zayıf olduğu görülmüştür. Değişkenlere ait betimsel analiz istatistik değerlerine göre; yaşanılan yer değişkeni için aile yaşam kaliteleri ortalamaları 3,6398 ve 4,1554 arasında değişmektedir. En yüksek ortalama il merkezinde oturan normal gelişim gösteren çocuk annelerinde, en düşük ortalama ise; köyde yaşayan kaynaştırma öğrencisine sahip çocuk annelerinde görülmektedir. Toplam puanlar açısından aile yaşam kalitesi ortalamaları sırasıyla en yüksekten alçağa doğru ilçelerde yaşayan anneler, merkezde yaşayan anneler ve köylerde yaşayan anneler şeklindedir.

İkinci olarak; çocuğu kaynaştırma öğrencisi olan anneler ile çocuğu normal gelişim gösteren annelerin aile yaşam kalitesi puanları eşlerinin demografik değişkenlerine göre (yaş, eğitim durumu, çalışma saati) anlamlı farklılık göstermekte midir? sorusunun bulgularına yer verilmiştir.

Tablo 8. *Kaynaştırma Öğrencisine Sahip ve Normal Gelişim Gösteren Çocukların Annelerinin Eşlerinin Yaşına göre AYK Puanlarının Çift Yönlü Varyans Analizi*

Varyansın kaynağı	Karelerin top.	sd	Karelerin ort.	F	p
KÖÇA ile NGÇA olma durumu	13,732	1	13,732	26,113	,000
Eşin yaşı	,131	1	,131	,250	,618
KÖÇA ile NGÇA*eşin yaşı	2,195	1	2,195	4,174	,042
Toplam	7879,948	481	16,382		

KÖÇA: kaynaştırma öğrencisine sahip çocuk anneleri, NGÇA: normal gelişim gösteren çocuk anneleri, AYK: aile yaşam kalitesi
 $p<0.05$

Eşin yaşı ($F=.250$; $p>0.05$) değişkeninin aile yaşam kalitesi puanları ile arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. KÖÇA ile NGÇA olma durumu ($F=26.113$; $p<0.05$); eşin yaşı ve KÖÇA ile NGÇA olma durumu kategorik ($F=4.174$; $p<0.05$) değişkenlerinin, aile yaşam kalitesi puanları ile arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Sonuç olarak eşin yaş değişkeninin annelerin aile yaşam kalitesini yordama gücünün zayıf olduğu görülmüştür. Değişkenlere ait betimsel analiz istatistik değerlerine göre; eşin yaşı için aile yaşam kaliteleri ortalamaları 3,7363 ve 4,2113 arasında değişmektedir. En yüksek ortalama eşi 40 yaş ve altında olan normal gelişim gösteren çocuk annelerinde, en düşük ortalama ise; eşi 40 yaş ve altında olan kaynaştırma öğrencisine sahip çocuk annelerinde görülmektedir. Toplam puanlar açısından eşleri 41 ve üzerinde olan annelerin aile yaşam kalitesi, eşleri 40 ve altında olan annelerin ortalamasından daha yüksektir.

Tablo 9. *Kaynaştırma Öğrencisine Sahip ve Normal Gelişim Gösteren Çocukların Annelerinin Eşlerinin Eğitim Durumuna göre AYK Puanlarının Çift Yönlü Varyans Analizi*

Varyansın kaynağı	Karelerin top.	sd	Karelerin ort.	F	p
KÖÇA ile NGÇA olma durumu	9,132	1	9,132	19,541	,000
Eşin eğitim durumu	13,105	3	4,368	9,348	,000
KÖÇA ile NGÇA*eşineğitimidur.	,653	3	,218	,466	,756
Toplam	7879,948	481	16,382		

KÖÇA: kaynaştırma öğrencisine sahip çocuk anneleri, NGÇA: normal gelişim gösteren çocuk anneleri, AYK: aile yaşam kalitesi
p<0.05

Eşin eğitim durumu ve KÖÇA ile NGÇA olma durumu kategorik (F=.466; p>0.05) değişkeninin, aile yaşam kalitesi puanları ile arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. KÖÇA ile NGÇA olma durumu (F=9.132; p<0.05); eşin eğitim durumu (F=9.348; p<0.05) değişkenlerinin, aile yaşam kalitesi puanları ile arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Sonuç olarak eşin eğitim durumu değişkeninin, annelerin aile yaşam kalitesini yordama gücünün zayıf olduğu görülmüştür. Değişkenlere ait betimsel analiz istatistik değerlerine göre; eşin eğitim durumu için aile yaşam kaliteleri ortalamaları 3,6638 ve 4,3636 arasında değişmektedir. En yüksek ortalama eşi üniversite mezunu olan normal gelişim gösteren çocuk annelerinde, en düşük ortalama ise; eşi ilkökul mezunu olan kaynaştırma öğrencisine sahip çocuk annelerinde görülmektedir. Toplam puanlar açısından annelerin aile yaşam kalite puanları sırasıyla en yüksek eşleri üniversite mezunu olanlar, eşleri lise mezunu olanlar, eşleri ortaokul mezunu olanlar ve en düşük eşleri ilkökul mezunu anneler şeklindedir.

Tablo 10. *Kaynaştırma Öğrencisine Sahip ve Normal Gelişim Gösteren Çocukların Annelerinin Eşlerinin Çalışma Saatine göre AYK Puanlarının Çift Yönlü Varyans Analizi*

Varyansın kaynağı	Karelerin top.	sd	Karelerin ort.	F	p
KÖÇA ile NGÇA olma durumu	9,209	1	9,209	19,985	,000
Eşin çalışma saati	4,438	1	4,438	,000	,000
KÖÇA ile NGÇA x çalışma saati	1,043	1	1,043	2,263	,992
Toplam	7071,519	425			

KÖÇA: kaynaştırma öğrencisine sahip çocuk anneleri, NGÇA: normal gelişim gösteren çocuk anneleri, AYK: aile yaşam kalitesi
p<0.05

Eşin eğitim durumu ve KÖÇA ile NGÇA olma durumu kategorik ($F=2.263$; $p>0.05$) değişkeninin, aile yaşam kalitesi puanları ile arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. KÖÇA ile NGÇA olma durumu ($F=19.985$; $p<0.05$); eşin haftalık çalışma saati ($F=0.00$; $p<0.05$) değişkenlerinin, aile yaşam kalitesi puanları ile arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Sonuç olarak eşin çalışma saati değişkeninin, annelerin aile yaşam kalitesini yordama gücünün zayıf olduğu görülmüştür. Değişkenlere ait betimsel analiz istatistik değerlerine göre; eşin çalışma saati için aile yaşam kaliteleri ortalamaları 3,8223 ve 4,2190 arasında değişmektedir. En yüksek ortalama eşi 40 saat ve altında çalışan normal gelişim gösteren çocuk annelerinde, en düşük ortalama ise; eşi 40 saat ve altında çalışan kaynaştırma öğrencisine sahip çocuk annelerinde görülmektedir. Toplam puanlar açısından eşi 41 saat ve üzerinde çalışan annelerin aile yaşam kalitelerinin, eşi 40 saat ve altında çalışan annelerin ortalamasından daha yüksek bulunmuştur.

Üçüncü olarak; çocuğu kaynaştırma öğrencisi olan anneler ile çocuğu normal gelişim gösteren annelerin aile yaşam kalitesi puanları çocuklarının demografik değişkenlerine göre (eğitim kademesi, sınıf) anlamlı farklılık göstermekte midir? sorusunun bulgularına yer vermiştir.

Tablo 11. *Kaynaştırma Öğrencisine Sahip ve Normal Gelişim Gösteren Çocukların Annelerinin Çocuklarının Eğitim Kademesine göre AYK Puanlarının Çift Yönlü Varyans Analizi*

Varyansın kaynağı	Karelerin top.	sd	Karelerin ort.	F	p
KÖÇA ile NGÇA olma durumu	7,169	1	7,169	13,624	,000
Eğitim kademesi	1,717	2	,859	1,632	,197
KÖÇA ile NGÇA x eğitim kad.	1,177	2	,588	1,118	,328
Toplam	7879,948	481	16,382		

KÖÇA: kaynaştırma öğrencisine sahip çocuk anneleri, NGÇA: normal gelişim gösteren çocuk anneleri, AYK: aile yaşam kalitesi
 $p<0.05$

Eğitim kademesi ve KÖÇA ile NGÇA olma durumu kategorik ($F=1.118$; $p>0.05$) ve eğitim kademesi ($F=1.632$; $p>0.05$) değişkeninin aile yaşam kalitesi puanları ile arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. KÖÇA ile NGÇA olma durumu ($F=26.113$; $p<0.05$) değişkeninin, aile yaşam kalitesi puanları ile arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Sonuç olarak çocuğun bulunduğu eğitim kademesi değişkeninin, annelerin aile yaşam kalitesini yordama gücünün zayıf olduğu bulunmuştur. Değişkenlere ait betimsel analiz istatistik değerlerine göre; eğitim kademesi için aile yaşam kaliteleri ortalamaları 3,8354 ve 4,2827 arasında değişmektedir. En yüksek ortalama çocuğu ilkökul öğrencisi olan normal gelişim gösteren çocuk annelerinde, en düşük ortalama ise; çocuğu ortaokul öğrencisi olan kaynaştırma öğrencisine sahip çocuk annelerinde görülmektedir. Toplam puanlar açısından annelerin aile yaşam kalitesi puanları sırasıyla en yüksek çocuğu ilkökul kademesinde, sonra çocuğu lise kademesinde ve en düşük çocuğu ortaokul kademesinde olan annelerde bulunmuştur.

Tablo 12. Kaynaştırma Öğrencisine Sahip ve Normal Gelişim Gösteren Çocukların Annelerinin Çocuklarının Sınıf Seviyelerine göre AYK Puanlarının Çift Yönlü Varyans Analizi

Varyansın kaynağı	Karelerin top.	sd	Karelerin ort.	F	p
KÖÇA ile NGÇA olma durumu	11,886	1	11,886	22,625	,000
Sınıf Seviyesi	8,394	11	,763	1,453	,146
KÖÇA ile NGÇA x sınıf sev.	2,230	11	,203	,386	,961
Toplam	7879,948	481	16,382		

KÖÇA: kaynaştırma öğrencisine sahip çocuk anneleri, NGÇA: normal gelişim gösteren çocuk anneleri, AYK: aile yaşam kalitesi
 $p < 0.05$

Sınıf seviyesi ve KÖÇA ile NGÇA olma durumu kategorik ($F=.386$; $p > 0.05$); sınıf seviyesi ($F=1.453$; $p > 0.05$) değişkeninin aile yaşam kalitesi puanları ile arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. KÖÇA ile NGÇA olma durumu ($F=22.625$; $p < 0.05$) değişkeninin, aile yaşam kalitesi puanları ile arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Sonuç olarak çocuğun sınıf değişkeninin, annelerin aile yaşam kalitesini yordama gücünün zayıf olduğu görülmüştür. Değişkenlere ait betimsel analiz istatistik değerlerine göre sınıf seviyeleri için aile yaşam kaliteleri ortalamaları 3,3175 ve 4,3905 arasında değişmektedir. En yüksek ortalama çocuğu 1. sınıf olan normal gelişim gösteren çocuk annelerinde, en düşük ortalama ise; çocuğu 12 sınıf olan kaynaştırma öğrencisine sahip çocuk annelerinde görülmektedir. Toplam puanlar açısından en yüksek ortalamaya sırasıyla çocuğu 11. sınıf, 7. sınıf, 3. sınıf, 6. sınıf, 1. sınıf, 10. sınıf, 2. sınıf, 4. sınıf, 5. sınıf, 8. sınıf, 9. sınıf ve 12. sınıf öğrencisi olan anneler oluşturmaktadır.

TARTIŞMA

Bu çalışmada ilk olarak kaynaştırma öğrencisi olan ve normal gelişim gösteren çocukların annelerinin demografik değişkenlerine göre aile yaşam kaliteleri puanları arasında anlamlı farklılık olup olmadığına bakılmış ‘yaş, medeni durum, eğitim durumu, aylık gelir, çocuk sayısı, yaşanılan yer’ değişkenlerinin anlamlı farklılık oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Literatürde bu değişkenler ile ilgili çeşitli sonuçlar bulunmaktadır. Alanyazında Meral (2011) ve Şirin-Deveci (2014) yaş değişkeninin annenin aile yaşam kalitesi ve alt alan algısının önemli bir yordayıcısı olmadığını belirterek, bu araştırmanın sonucu ile paralellik gösterirken; araştırma sonucunun aksine Vanderkerken, Heyvaert, Onghena ve Maes (2017), yaş değişkeninin aile yaşam kalitesi için önemli bir yordayıcı olduğunu belirtmiştir.

Medeni durum değişkeni ile ilgili alanyazında aile yaşam kalitesini belirleyen önemli bir yordayıcı olmadığını belirten araştırmalar olduğu gibi (Şirin-Deveci, 2014); araştırma sonucunun aksine Orgiles ve Samper’in (2011) çalışmasına göre çocukların yaşam kalitesi algıları tek ebeveynli ailelerde tam ailelere göre daha düşük bulunmuş ve Vanderkerken ve arkadaşları (2017) medeni durumun önemli bir yordayıcı olduğunu belirtmiştir.

Eğitim durumu değişkeni ile ilgili Bayat (2005), çocuğun bakımı ile ilgilenen bireyin eğitim düzeyi değişkeninin aile yaşam kalitesinin önemli bir yordayıcısı olmadığını belirterek araştırma sonucu ile paralellik gösterirken; Özyurt (2011); Gine ve arkadaşları, (2015); Kara (2016) araştırmalarında eğitim durumu değişkeninin aile yaşam kalitesi üzerinde önemli bir yordayıcı olduğu sonuçlarına ulaşmışlardır.

Bu araştırmada aylık gelirin aile yaşam kalitesi üzerinde önemli bir yordayıcı olmadığı bulunmuştur. Meral (2011), aylık gelir değişkeninin aile yaşam kalitesi üzerinde herhangi bir yordayıcı olmadığını bularak çalışmanın sonucu ile paralellik göstermiştir. Alanyazında bu sonucun aksine aile yaşam kalitesini etkileyen en önemli yordayıcının aylık gelirin olduğu sonuçlarına da ulaşılmıştır. Canarşlan ve Ahmetoğlu (2015); Cantrell (2007); Chia-Ling (2003); Gine ve arkadaşları (2015); Hu, Wang ve Fei (2011); Mas ve arkadaşları (2016); Özyurt (2011); Schlebusch, Dada, Samuels (2017); Seven (2016); Tien (2003); Wang ve arkadaşları (2004), araştırmalarında düşük gelirli ailelerin aile yaşam kalitelerinin de düşük olduğu sonuçlarına ulaşmışlardır.

Bu araştırmada çocuk sayısı değişkeni, aile yaşam kalitesi üzerinde yordayıcı bulunmamıştır. Alanyazında Erdoğanoğlu ve Kerem-Günel (2007), araştırmasında CP'li çocuklara sahip ailelerin sağlıkla ilgili yaşam kalitelerini incelemiş, çocuk sayısının yaşam kalitesi üzerinde önemli bir yordayıcı olmadığını belirtmiştir. Bu sonuç bizim araştırma sonucumuz ile paralellik göstermektedir. Araştırmada yaşanan yer değişkeni aile yaşam kalitesinin aile yaşam kalitesi üzerinde önemli bir değişken olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazında Meral ve Cavkaytar (2013), yaşanan yer değişkeninin ailelerin aile yaşam kalitesi algısını yordama gücünün zayıf olduğunu araştırma sonucu ile paralellik göstermektedir. Bu araştırmanın aksine yaşanan yer açısından Hu ve arkadaşları (2011) kentte yaşayan ailelerin kırsalda yaşayanlara nazaran daha yüksek aile yaşam kalitesi puanlarına sahip olduğuna ulaşmışlardır.

İkinci olarak çocuğu kaynaştırma öğrencisi olan anneler ile çocuğu normal gelişim gösteren annelerin aile yaşam kalitesi puanları eşlerinin demografik değişkenlerine göre (yaş, eğitim durumu, çalışma saati) anlamlı farklılık gösterip göstermediğine bakılmış ve araştırmada 'babanın yaşının, eğitim durumunun ve çalışma saatinin' annelerin aile yaşam kaliteleri üzerinde önemli yordayıcı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Literatürde bu değişkenler ile ilgili çeşitli sonuçlar bulunmaktadır. Alanyazında Meral (2011); Şirin-Deveci (2014); Seven (2016), araştırmalarında, yaş değişkeninin anne ve baba için aile yaşam kalitesi üzerinde önemli bir yordayıcı olmadığına ulaşarak bu araştırmanın sonucu ile benzer sonuca ulaşmıştır. Araştırma sonucunun aksine Özmeye (2010), aile yaşam kalitesi dinamiklerinden aile etkileşimi ve ebeveynlik sorumlulukları alt alanlarında 37 ve üst yaş grubunda olan anne ve babaların diğer yaş gruplarına oranla daha fazla bu alt alanlara önem verdiklerini ve yaş değişkeninin önemli bir yordayıcı olduğu sonucuna ulaşmıştır. Eğitim durumu değişkeni ile ilgili alanyazında Meral (2011) hane sosyo ekonomik statünün aile yaşam kalitesi algısını yordama gücünün oldukça zayıf olduğunu belirterek araştırma sonucu ile paralellik göstermiştir. Araştırma sonucunun aksine Aydın-Boylu (2007) ve Şirin-Deveci (2014), sosyo ekonomik statünün aile yaşam kalitesinin tüm alanlarında anlamlı derecede farklılaştığı sonucuna ulaşmışlardır.

Araştırmada çalışma saatinin aile yaşam kalitesi üzerinde önemli bir yordayıcı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazında bu sonucu destekleyen ya da desteklemeyen herhangi bir araştırmaya ulaşılamamıştır. Araştırmalar çalışma durumu değişkenine göre incelenmiştir.

Üçüncü olarak; çocuğu kaynaştırma öğrencisi olan anneler ile çocuğu normal gelişim gösteren annelerin aile yaşam kalitesi puanları çocuklarının demografik değişkenlerine göre anlamlı farklılık gösterip gösterilmediğine bakılmış, çocukların eğitim kademesi ve sınıf değişkenlerinin aile yaşam kalitesi üzerinde önemli yordayıcı olmadığına ulaşılmıştır. Alanyazında çocukların eğitim kademesi ve sınıf değişkenlerine göre aile yaşam kalitesinin belirlendiği bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Yapılan araştırmalar daha çok çocuğun yaş değişkenine bakılarak yapılmıştır. Alanyazında Özyurt (2011) araştırmasında annelerin algıladıkları aile işleyişlerinin çocukların yaşına göre anlamlı farklılık göstermediğini, Meral (2011), yetersizliğe sahip çocuklarının yaş değişkeninin annelerin aile yaşam kalitesi algısını yordama gücünün oldukça zayıf olduğunu belirtmiştir. Erdoğanoğlu ve Kerem-Günel (2007), CP'li çocukların ailelerin sağlıklı ilgili yaşam kalitelerini araştırmış çocuğun yaşının önemli bir yordayıcı olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Çocukların sınıf ve eğitim kademesinin de çocuğun yaşına göre belirlendiği düşünüldüğünde araştırmanın sonucu ile paralellik göstermektedir diye düşünülebilir. Yine çocuğun sınıf değişkeni yaş ile ilişkilendirildiğinde bu araştırma sonucunun aksine, Jokinen (2008), özellikle çocuğun yaşının aile yaşam kalitesi algısı üzerinde önemli bir etkisi olduğunu, Bayat (2005), çocuğun yaş ile aile yaşam kalitesi arasında olumsuz bir ilişkinin olduğunu, Park (2001), yaşça daha büyük gelişimsel yetersizliği olan ailelerin aile yaşam kalitelerinin daha iyi durumda olduğunu belirtmiştir.

KAYNAKÇA

- Ataman, A. (2009). *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitime giriş*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Aydiner-Boylu, A. (2007). *Ailelerin yaşam kalitelerini etkileyen bazı objektif ve subjektif göstergelerin incelenmesi*, (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara.
- Bayat, M., (2005). *How family members' perceptions of influences and causes of autism may predict assessment of their family quality of life* (Yayınlanmamış doktora tezi). Loyola University: Chicago.
- Beach Center on Disability at the University of Kansas, in partnership with families, service providers and researchers (2006). Family Quality of Life Survey. Beach Center: University of Kansas.
- Canarlan, H., & Ahmetoğlu E. (2015). Engelli çocuğa sahip ailelerin yaşam kalitesinin incelemesi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17 (1), 13-31.

- Cantrell, P. A. (2007). The anglican church of Rwanda: Domestic agendas and international linkages. *Journal of Modern African Studies*, 54 (3), 333-54.
- Chia-Ling, Y. (2003) Chinese Japanese artistic exchange and western art education in late nineteenth-century China. *Dian Cang*, 135, 78-85.
- Erdoğanoglu, Y., & Kerem-Günel, M. (2007). Serebral paralizili çocukların ailelerinin sağlıkla ilgili yaşam kalitelerinin araştırılması. *Toplum Hekimliği Bülteni*, 26 (3), 13-18.
- Eripek, S. (2005). *Zeka geriliği*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Gine, C., Gracia, M., Vilaseca, R., Salvador-Beltran, F., Balcells-Balcells, A., Montala, M., Adam-Alcocer, A. L., Pro, M. T., Simo-Pinatella, Mas-Mestre, J. M. (2015). Family quality of life for people with intellectual disabilities in Catalonia. *Journal of Police and Practice in Intellectual Disabilities*. 12 (4), 244-254. doi: 10.1111/jppi.12134
- Hoffman, L., Marquis, J., Poston, D., Summers, J. A., & Turnbull, A. (2006). Assessing family outcomes: Psychometric evaluation of the beach center family quality of life scale. *Journal of Marriage and Family*, 68 (4), 1069-1083.
- Hu, X., Wang, M., & Fei, X. (2011). Family quality of life of Chinese families of children with intellectual disabilities. *Journal of Intellectual Disability Research*, 56, 30-44. doi: 10.1111/j.1365-2788.2011.01391.x
- Jokinen, N. S. M. (2008). *Family quality of life in the context of aging and intellectual disability*, (Yayınlanmamış doktora tezi). Canada: Graduate Division of Educational Research Calgary: Alberta.
- Kara, D. Ö. (2016). *Gelişimsel yetersizlik ve normal gelişim gösteren çocukların annelerinin aile yaşam kalitesi, evlilik uyumu ve öznel iyi oluşlarının incelenmesi*, (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Bahçeşehir Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü: İstanbul.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kargın, T. (2007). Eğitsel değerlendirme ve bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama süreci. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 8 (1), 1-13.
- Kırcaali-İftar, G. (1992). Özel eğitimde kaynaştırma. *Eğitim ve Bilim*. 16 (86), 45-50.
- Mas, J., Baqués, N., Balcells, A., Dalmau, M., Giné, C., Gràcia, M., & Vilaseca, R. (2016). Family quality of life for families in early intervention in Spain. *Journal of Early Intervention*. 38 (1), 59-74 doi: 10.1177/1053815116636885

- Meral, B. F. (2006). *Babaların zihin engelli çocuklarının yetiştirilmesine yönelik katılım durumlarının belirlenmesi*, (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Eskişehir.
- Meral, B. F. (2011). *Gelişimsel yetersizliği olan çocuk annelerinin aile yaşam kalitesi algılarının incelenmesi*, (Yayınlanmamış doktora tezi). Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Eskişehir.
- Meral, B. F., & Cavkaytar, A. (2013). Beach center aile yaşam kalitesi ölçeğinin Türkçe uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 38 (170), 48-60.
- Milgram, N.A., & Atzil, M. (1988) Parenting stres in raising autistic children. *Journal of Autism and Developmental Disabilities*, 18, 415-424.
- MEB. (2000). *Milli Eğitim Bakanlığı özel eğitim hizmetleri yönetmeliği*, 18.01.2000 tarih ve 23937 sayılı Resmi Gazete.
- MEB. (2012). *Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği*, 21.07.2012 tarih ve 26184 sayılı Resmi Gazete.
- Orgiles, M., & Samper, M. A. (2011). Impact of divorce on quality of life in children aged 8-12 years in the province of Alicante (Spain). *Gaceta Sanitaria*, 25 (6), 490-94.
- Özmete, E. (2010). Aile yaşam kalitesi dinamikleri: Aile iletişimi, ebeveyn sorumlulukları, duygusal, duygusal refah, fiziksel materyal refahın algılanması. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3 (11), 455-465.
- Özyurt, Ö. (2011). *Hafif zihinsel engelli çocuğu olan annelerin algıladıkları aile işleyişi ve aile yaşam kalitesinin sosyo-demografik değişkenler açısından incelenmesi*, (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.
- Park, J. (2001). *How to define and measure outcomes of early intervention: An examination of family quality of life* (Doktora tezi). University of Kansas, USA, UMI Number: 3018525.
- Schlebusch, L., Dada, S., & Samuels, A. E. (2017). Family quality of life of South African families raising children with autism spectrum disorder. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 47 (7), 1966-1977.
- Seven, Z. (2016). *Özel gereksinimli çocuğa sahip ailelerin yaşam kalitelerinin farklı demografik değişkenler açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Yakın Doğu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Özel Eğitim Anabilim Dalı, KKTC.

- Şimşek- Aybar, Ş. S. (2014). *Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde tedavi edilen çocukların anne ve babalarının depresyon ve yaşam kalitesinin analizi*, (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Bilim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü: İstanbul.
- Şirin-Deveci, H. (2014). Ailelerde sosyo-demografik-ekonomik değişkenlerin aile yaşam kalitesine etkileri. *Anadolu Eğitim Liderliği ve Öğretim Dergisi*, 2 (1), 31-46.
- Tien, J. M. (2003). Toward a decision informatics paradigm: A real-time references information-based approach to decision making. *IEEE Transactions On Systems, Man, and Cybernetics-Part C: Applications and Reviews*, 33 (1), 102-112.
- Vanderkerken, L., Heyvaert, M., Onghena, P., & Maes, B. (2017). *Quality of life in Flemish families with a child with an intellectual disability: A multilevel study on opinions of family members and the impact of family member and family characteristics*. This study was orally presented at the 15th World Congress of the International Association for the Scientific Study of Intellectual and Developmental Disabilities (IASSIDD; Melbourne, August 2016). *Applied Research in Quality of Life*, 1-24. <https://link.springer.com/article/10.1007/s11482-017-9558-z>
- Wang, M., Turnbull, A. P., Summers, J. A., Little, T. D., Poston, D. J., Mannan, H., & Turnbull, R. (2004). Severity of disability and income as predictors of parents' satisfaction with their family quality of life during early childhood years. *Research & Practice for Persons with Severe Disabilities*, 29 (2), 82-94.
- Yazıcıoğlu, Y., & Erdoğan, S. (2004). *SPSS uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.